

Het Willemdok, Antwerpen, eind 19e eeuw (foto BTB)

STEPHAN VANFRAECHEM en BOB BAETE

**100 jaar Havenarbeidersbond Antwerpen.
Van dokwerker tot havenarbeider**

Rik Hemmerijckx, historicus

Wie zijn we? Waar komen we vandaan en waar gaan we naartoe? Essentiële vragen voor elke persoon of organisatie die vanuit een visie verder wil in deze maatschappij. Verjaardagen zijn soms aanleidingen om bij deze vragen stil te staan. Het initiatief van de BTB-Vakgroep Haven van Antwerpen om naar aanleiding van haar honderdste verjaardag haar geschiedenis in boekvorm te gieten, draagt daar zeker toe bij.

Voor *100 jaar Havenarbeidersbond Antwerpen. Van dokwerker tot havenarbeider* werden twee auteurs aangezocht. Stephan Vanfraechem is een specialist inzake de arbeidsverhoudingen aan de Antwerpse haven en heeft enige tijd geleden op dit onderwerp gedoctorreed. Hij nam het eerste deel van het boek voor zijn rekening waarin de geschiedenis van het socialistisch syndicalisme in de Antwerpse haven wordt geschetst van de jaren 1880 tot 1972. Bob Baete is als voorzitter van de Vakgroep Haven van Antwerpen een direct betrokkene, een man van de praktijk, en zijn bijdrage moet dan ook gelezen worden als een getuigenis over het Antwerps havensyndicalisme tijdens de laatste dertig jaar.

Traditioneel wordt het ontstaan van het socialistisch syndicalisme aan de Antwerpse haven gesitueerd in 1904 met de oprichting van de bond Willen is Kunnen, maar Vanfraechem opteerde ervoor om ook in te gaan op die vroege fase van vallen en opstaan, waarin het nog niet duidelijk was welk type van syndicalisme uiteindelijk zou doorbreken. Doorheen zijn relaas krijgen we een mooi gestructureerd overzicht van de ontwikkeling van het havensyndicalisme, van de belangrijkste stakingen, het paritair overleg en de belangrijkste sociale verwezenlijkingen.

Betoging van de BTB, 13 december 2001 (foto Bob Baete).

De specificiteit van de havenarbeid, met zijn onregelmatige toelieferingen, zijn los dienstverband en zijn dagelijkse aanwervingen heeft in belangrijke mate ook de kenmerken van het havensyndicalisme bepaald. De pogingen van de syndicale leiding om voor de arbeiders betere werkvoorwaarden en een waardig statuut af te dwingen zijn een constante doorheen de geschiedenis van de havenarbeidersbond. Het overleg nam vanaf de jaren 1920 een centrale plaats in in de syndicale strategie, maar op regelmatige tijdstippen zien we ook de dikwijls spontane opstoten van militante actie. Het hoeft dan ook niet te verwonderen dat de Antwerpse haven de ideale voedingsbodem was voor extreem-linkse agitatie. Het gevolg was een aanhoudende dynamiek waarbij het overlegsyndicalisme telkens weer de bovenhand haalde.

De unieke focus op de socialistische havenarbeidersbond - uiteraard bepaald door het kader waarin dit werk tot stand kwam - houdt evenwel een aantal beperkingen in. Zo is het jammer dat er niet wordt ingegaan op de verhouding met de ACOD-LRB, de vakbond van het gemeentepersoneel, die de meerderheid van de sluiswachters groepeerde en die vanaf de staking van 1960-61 een heel belangrijke speler in het havensyndicalisme geworden is. Spijtig ook dat het nagenoeg onmogelijk is om een zicht te krijgen op de syndicale machtsverhoudingen. We weten dat de socialistische bonden in de jaren 1920 de meerderheid van de dokwerkers groepeerden, maar voor de naoorlogse periode worden er nog nauwelijks indicaties gegeven. Maar ondanks die paar opmerkingen behoudt het werk van Vanfraechem zijn waarde.

De bijdrage van Bob Baete is vooral geschreven vanuit een zekere syndicale actualiteit en leest als een moreel en administratief verslag. Ze vangt aan met de introductie van de wet-Major op de havenarbeid uit 1970 en eindigt met de protestacties tegen de Europese richtlijnen van Bolkestein vanaf 2001. Enige subjectiviteit is bij deze aanpak uiteraard niet van de lucht, maar die is interessant om een aantal gevoeligheden en aandachtspunten te kunnen duiden. Zoals bijvoorbeeld dat de wilde havenstaking van 1973 die nog steeds omschreven wordt als een 'conflict' en niet als een 'staking'. Ook de aandacht die besteed wordt aan de opleidingen of bijscholingen voor havenarbeiders geven aan in welke mate de havenbonden een constructieve rol in het havenbedrijf willen spelen. Voornaamste betrachting van het relaas van Baete is evenwel aantonen dat de BTB-Vakgroep Haven nog steeds aan de spits staat van het syndicalisme in de haven van Antwerpen en de acties tegen Bolkestein kunnen dit alleen maar in de verf zetten.

Stephan Vanfraechem en Bob Baete, *100 jaar Havenarbeidersbond Antwerpen. Van dokwerker tot havenarbeider*, Gent: Amsab-ISG, 2004, 175 p.